

EMLÉKEZÉS MAJZON LÁSZLÓRA, 75. SZÜLETÉS-
NAPJÁN

Dr. Bogsch László

Hetvenöt évvel ezelőtt, 1904. január 12-én született Érsekújvárott és 1973. szeptember 19-én hunyt el Budapesten Majzon László. A 69 évnyi életidő rövidre szabott: az emberi átlagos életkor mostani meghosszabbodása mellett mindig a sors kegyetlenségét és igazságtalanságát érezzük abban, ha valakit 70. éve előtt ragad ki sorainkból a halál. Különösen érezzük ezt, ha ezt a valakit, mint Majzon Lászlót is, alkotó képességének teljességében éri el az utolsó óra. Már pedig ő valóban mindvégig itt élt; itt dolgozott közöttünk, s különösen a Magyarhoni Földtani Társulat Tudománytörténeti Szakosztályában, (akkor még Bizottságában, majd Csoportjában) fejtett ki nagyon buzgó tevékenysége: alkotó és mint a Bizottság elnöke, irányító munkát.

Bár születési évünk szerint nem voltunk kortársak, a történelem sodrása úgy alakította életünket, hogy az egyetemen évfolyamtársakká lettünk. Így azután valóban egy egész életpályán keresztül összekötött bennünket a közös ifjui évek sok-sok emléke.

Elhunytakor nekem jutott a szomorú kötelesség, hogy Majzon Lászlóról a Földtani Társulat 1974. évi közgyűlésén megemlékezzem. Megemlékezésemben tudományos munkásságát nagy vonalakban ismertettem, de a tudománytörténettel kapcsolatos eredményeiről csak futólagosan emlékeztem meg. Pedig élete utolsó éveiben éppen ez irányú tevékenysége gyarapodott. Mostani megemlékezésemben Majzon tudománytörténeti munkásságát idézem fel.

Talán első ilyen természetű munkájaként tekinthetjük a Földtani Közlöny 78. kötetében megjelent dolgozatát, amelyben Vitális Istvánnak a farkasréti temetőben való temetések a sirgödörből gyűjtött alsó rupeli igen kis homoktartalmu agyagmárgájából ir le két új alakot: a *Cassidulina vitálsi* n. sp.-t és a *Centenarina hungarica* n. g., n. sp.-t. Előbbit Vitális István emlékének, utóbbit "a magyar 1848-as szabadságharc centenáriuma és a Magyarhoni Földtani Társulat alapításának százéves emlékére" nevezve el. Ma már inkább a leírás tényét kell tudománytörténetinek minősítenünk.

Ugyanezt kell mondanunk arról a két dolgozatról, amelyek az *Annales Historico-naturales Musei Nationalis Hungarici, Series Nova VII.* kötetében 1956-ban jelentek meg. Az egyik "társszerzőjeként" az akkor már évek óta halott Franzenau Ágoston szerepel, akinek sirja ma szomoruan elhanyagolt állapotban van, s ujabban egykori tiszteleti tagunk Schréter Zoltán lánya, Schréter Sára László Istvánné igyekszik rendbehozatalát a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségénél kieszközölni.

Majzon László Franzenau hátrahagyott kézírata alapján közölt "néhány új, érdekes" Foraminiferida-fajt. Tokody László társszerzőségével pedig Franzenau Ágoston mikropaleontológiai munkásságáról emlékezik meg, Franzenau születésének 100. évfordulója alkalmából.

Nagy tisztelettel övezett eszményképe volt Majzon Lászlónak a magyar foraminiferológia megalapítója és világhírű művelője, Hantken Miksa. Róla több alkalommal is megemlékezett. Először a Földtani Társulat 1962. május 9-én tartott közgyűlésén (Földt. Közl. 92. K. pag. 258-267., angol és orosz összefoglalással) emlékezett meg Hantkenről. Bár cikkét többször is elolvastam már, csak a mostani alkalommal tűnt fel ezzel kapcsolatban Majzonnak egy megállapítása: "Nagyon érdekes, hogy ezek (t. i. a négy nekrológ) közül egyik sem méltatja azt a tevékenységét, azokra ki sem tér, amellyel valóban világhírnevet szerzett." Ez a Hantkenről szóló megemlékezés kétségtelenül a legteljesebb Hantken-megemlékezés, amelyben Hantken őslénytani munkás-

sága áll az előtérben; az emberi ábrázolás és egész tudományos tevékenysége mellett.

A megemlékezést a "Hantken Miksa, A Clavulina Szabói rétegek faunája" című művének nevezéktani módosítása" című cikk követi. Ebben az idézett mű táblamagyarázóinak korszerű nevezéktanát találjuk. A kitűnő mű és igen jó ábranyaga, amelynek fényképtábláit a munkához mellékeli - mint Majzon írja - "nemcsak időnyerés miatt fog segítségül szolgálni szaktársaimnak, hanem a már beszerezhetetlen 16 tábla újabb közlése is hasznosnak bizonyul." Ugyancsak Majzon László nevéhez fűződik a társulati Hantken Miksa Emlékérem ügyrendjének összeállításában is az oroszlanrész. A megemlékezés célja tkp. Hantken Miksa munkásságának ismertetése volt a Hantken Miksa Emlékérem alapításával kapcsolatban.

Ujabb rövidebb megemlékezést találunk a Földtani Közlöny 100. kötetében (1970. p. 96-97.) Hantken Miksa halálának 75. évfordulója alkalmából. Ebben megint újabb adatokkal is találkozunk, amelyeket Majzon addig nem ismertetett Hantken Miksáról. Végül még egy Hantkennel foglalkozó tanulmány, Hantken Miksa születésének 150. évfordulója alkalmából (Földt. Közl. 102. p. 236-240.) Ebben - egyébek között - igen részletesen foglalkozik a Hofmann Károllyal folytatott vitával is.

Nagy lélekzetű tudománytörténeti dolgozata "A két Kubinyi és a Földtani Társulat" címen a Földtani Közlöny 104. kötetének 209-220. oldalain jelent meg. A bőséges és sokoldalú irodalomjegyzék igazolja, hogy milyen széles körben végzett Majzon László tanulmányokat ahhoz, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat megalapításának történetét hitelesen és pontosan ismertesse. A tudománytörténeti kutatásnak valóban egyik kiemelkedő terméke Majzonnak ez a munkája, amelyet a 125 éves Magyarhoni Földtani Társulat ünnepi közgyűlésén olvasott fel.

Majzon László tudománytörténeti munkásságát ismerte el Társulatunk, amikor a Tudománytörténeti Szakcsoport 1970. június 15-i alakulóülésén Majzon Lászlót a Szakcsoport elnökévé választotta. Majzon Lászlótól származik az az Üdvözlés, amellyel az 1972-ben megindult Földtani Tudománytörténeti Évkönyvet, mint a Szakcsoport elnöke utjára bocsájtotta.

Hattyuadalának kell mondanunk a Tudománytörténeti Szakcsoport 1973. május 28-i klubdelutánján tartott előadását Zipser Keresztély Andrásról. Ennek szövege a Földtani Tudománytörténeti Évkönyv 1973-as kötetében látott napvilágot (p. 15-21). Zipsernek a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók VIII. Vándorgyűlésén Sopronban tartott bejelentését tekintjük úgy, mint a Földtani Társulat megalapítására irányuló első nyilvános felszólalást. Zipsernek a két Kubinyi testvér Besztercebányán tanítványa volt. A két Kubinyi tehát tulajdonképpen a Zipser Keresztély Andrásról felvetett gondolatot valósította meg a Magyarhoni Földtani Társulat megalapításával. Majzon megemlékezéséből azt is megtudhatjuk Zipserről, hogy Beudant utitársa volt magyarországi utazása alkalmával. A Zipserről tartott előadással zárul Majzon László földtani tudománytörténeti működése. Négy hónappal ezen előadása után már nem volt az élők sorában.

Majzon László tudománytörténeti munkássága eddig kevés figyelmet keltett. Pedig munkáit, dolgozatait pontos adatgyűjtés és megbízható adatközlés jellemzi. Ha stílusa ellen itt-ott emelhetünk is kifogást, az mitsem von le a közölt adatok értékéből.

Idestova 6 esztendeje, hogy körünkből eltávozott. Nemcsak a mikropaleontológusra, hanem a tudománytörténészre is őszinte megbecsüléssel kell gondolnunk most, amikor születésének 75. évfordulóján emlékét felidézzük!

MEMORY OF LÁSZLÓ MAJZON ON HIS 75th BIRTHDAY

László BOGSCH

After a short biography the activity of László MAJZON in the history of science is described. A honorable and exemplary character of his work is the appreciation of the work of predecessor geologists and keeping their memory. Especially his papers concerning the person of M. HANTKEN and the foundation of the Hungarian Geological Society deserve credit.

